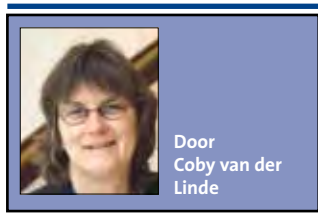

Prius psychologie

Het Internationaal Energieagentschap (IEA) heeft op 12 november jongstleden de nieuwe mondiale energievooruitzichten uitgebracht. Daarin werd een opvallend pleitbezorging gehouden voor het intensiever inzetten op energiebesparing.

Energiebesparing is echter een stug onderwerp voor beleidsmakers gebleken. De resultaten van een studie naar het brandstofverbruik van hybride auto's zijn een veeg teken dat er nog veel lessen te leren zijn op dit vlak. Groene energie geeft een goed gevoel, maar het ontslaat de gebruiker er natuurlijk niet om zuinig om te gaan met de schaarse middelen die een auto vertegenwoordigt. Eenzelfde fenomeen valt ook vaak in energierijke landen te constateren, waar de energie-intensiteit van het bruto nationaal product (bnp) ruim boven dat van energiearmere landen ligt.

Groene automobilist

In de afgelopen weken verschenen verschillende berichten over de minder milieuvriendelijke, of beter gezegd, de energie-efficiënte aspecten van de Toyota Prius. Het benzineverbruik van deze auto's is veel hoger dan van traditionele modellen met alleen een benzinemotor. In die laatste categorie zijn de afgelopen jaren aanzien-

lijke efficiënties behaald, evenals in auto's met een dieselmotor. De fiscale voorkeurbehandeling van hybride auto's komt hiermee in een eigenaardig daglicht te staan, tenzij autofabrikanten het energieverbruik weten te verbeteren met een betere benzinemotor. Wat echter moeilijker in lijn gebracht kan worden met de schonere uitstraling van het type auto is de bestuurder, want die maakt ook nog eens een potje van het nieuwe rijden. Medeweggebruikers van deze uitdijende kaste van zogenaamd groene (lease)rijders kunnen bemen dat ze, in hun haast, de wiel-doppen van andere weggebruikers er soms afrijden. Hier is sprake van imperfectie tussen technologie en de gebruiker. De vraag is natuurlijk of het onbegrip is van de bestuurder om de technologie ten volle te benutten, of gedrag. Het laatste zou dan wellicht te maken kunnen hebben met het feit dat men minder besparingsbewust is als het groene energie betreft of veroorzaakt wordt door opportunistisch aanschafbeleid. Een minder strak besparingsbewustzijn bespeurde ik ook bij mezelf, toen ik alle lampen in huis had vervangen door led-lampen en, sinds de jaren zeventig, ingesleten gewoonte het licht uit te doen in ruimtes waarin ik niet verbleef, aanvankelijk verliet. Mijn observaties over het gedrag op de snelweg deden me beseffen dat ook bij mij sprake was van Prius psychologie en dat terugkeer naar mijn oude gewoonte geboden was. Een andere verklaring kan liggen in het gegeven dat de zakelijke Priusrijders onvoldoende gestraft worden voor hun rijgedrag. De zin van

het maatschappelijk verantwoorde aankoopbeleid van de onderneming zit ze nog niet goed tussen de oren. De oplopende kosten van dit beleid voor ondernemingen zal ongetwijfeld leiden tot een aanscherping van de regels, betere meetmethoden en wellicht tot een toevoeging leiden aan het interne cursusaanbod.

Zuinige Amerikanen

Dat brengt ons bij een volgende observatie, die ook terugvoert naar een van de opmerkelijke boodschappen uit de nieuwe, mondiale energievooruitzichten. De Verenigde Staten stevenen af op een benadering van zelfvoorziening op het gebied van olie en gas, terwijl China, India, de EU en Japan allen aanzienlijk importafhankelijk zullen worden in deze brandstoffen. Deze voorspelling voor de VS is overigens mede afhankelijk van het volhouden of doorzetten van de energiebesparingen van de afgelopen jaren. De voorschriften voor auto's moeten dan nog verder worden aangescherpt en uitbarstingen van Prius psychologie moeten adequaat de kop in worden gedrukt. Ook in de VS is de hybride auto sinds 2008 populair geworden, hoewel de huidige lagere benzine- en elektriciteitsprijzen een snelle opmars dit type auto parten kan spelen. In ieder geval zorgen de lagere benzineprijzen ervoor dat de energie-inefficiëntie van de Prius en soortgenoten en het gedrag van haar of zijn rijder, minder in de papieren loopt. De Amerikaanse regering zal goed moeten nadenken over het energiebeleid wil het de voorspellingen van het IEA waarmaken. Geluk-

tig voor de Amerikanen hebben ze met de huidige tegengestelde ontwikkeling qua geïmporteerde volumes en lokale prijzen een redelijk concurrerende marge op andere landen om het beleid te kunnen vervolmaken. Niettemin kan het ruime energieaanbod in de VS de ontwikkeling van de energiebesparing de nodige parten spelen.

Gedragstechnologie

De oproep van het IEA aan regeringen om zwaarder in te zetten op energiebesparing is een grote uitdaging. Het voorbeeld van de Prius, indertijd toegejuicht als een belangrijke stap richting een duurzamere transportsector, laat zien dat de praktijk weerbarstig is. Er zijn overeenkomsten met de eerste generatie biofuels. Eerste stapjes moeten snel gevolgd worden door tweede om de perverse effecten niet te groot te laten worden. De technologische ontwikkelingen vergen ook een aanpassing van ons gedrag om de besparingen ook daadwerkelijk te kunnen oogsten. Daar moeten prikkels rekening mee houden. Zolang dat niet gebeurt, zal ik me in ieder geval blijven ergeren aan assertieve Priusrijders die onterecht meewarig neerkijken op hun, in de praktijk, milieuvriendelijkere collega-weggebruikers. Groen gedrag kun je niet kopen, maar moet je doen.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen. ■